

Για ένα σύγχρονο και ανθεκτικό συνταξιοδοτικό σύστημα

Πέμπτη 19/03/2026, Moneyreview.gr

Φωτ. AP

Του Γιώργου Μπήτρου και της Μιράντας Ξαφά*

Το συνταξιοδοτικό παραμένει ένα από τα πλέον κρίσιμα ζητήματα δημόσιας πολιτικής στη χώρα μας. Όσο αυξάνεται ο λόγος συνταξιούχων προς ασφαλισμένους, η επίτευξη οικονομικής βιωσιμότητας μέσω σταδιακής μείωσης του ποσοστού αναπλήρωσης θα γίνεται σε βάρος της κοινωνικής επάρκειας των συντάξεων. Η καθυστέρηση μιας εκ βάθρων μεταρρύθμισης θα αυξάνει το τελικό κόστος και θα καθιστά τις λύσεις πιο επώδυνες.

Στο πλαίσιο αυτό, το Ινστιτούτο Δημοσιονομικών και Οικονομικών Μελετών (ΙΔΟΜ), αφού συντόνισε ένα διεξοδικό διάλογο με τη σύμπραξη της Ελληνικής Ένωσης Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΕΛΕΤΕΑ) και τη συμμετοχή εμπειρογνομώνων, ακαδημαϊκών και εκπροσώπων επαγγελματικών και θεσμικών φορέων, υπέβαλε **μία ριζική μεταρρυθμιστική πρόταση**, σε ειδική εκδήλωση στις 4/3/26. Εάν υλοποιηθεί εγκαίρως η πρόταση αυτή, θα

προκύψει ένα βιώσιμο συνταξιοδοτικό σύστημα, που θα σταματήσει σταδιακά την αιμορραγία των δημόσιων οικονομικών, θα αποκαταστήσει την κυριότητα αλλά και την ευθύνη των εργαζόμενων να φροντίζουν για την ασφάλεια και την απόδοση των συνταξιοδοτικών τους αποθεματικών, θα μειώσει τη μέση διαχειριστική επικινδυνότητα των ασφαλιστικών αποθεματικών του συνταξιοδοτικού συστήματος. και θα θέσει, σε ορίζοντα 3 – 4 δεκαετιών, σε κίνηση την αναπτυξιακή μηχανή, ούτως ώστε η Ελλάδα να αποτελέσει λαμπρό παράδειγμα για αναφορά και απομίμηση.

Η πρόταση μας προβλέπει να συνεχίσουν να καλύπτονται από το δημόσιο οι σημερινοί ασφαλισμένοι από 45 ετών και άνω. Οι κάτω των 45 ετών ασφαλισμένοι να πάρουν πίσω έντοκα τις εισφορές που έχουν καταβάλει για κύρια και επικουρική ασφάλιση και να αναζητήσουν κάλυψη από τους κεφαλαιοποιητικούς πυλώνες (2^ο και 3^ο), υπό δημόσια ή ιδιωτική ανταγωνιστική διαχείριση. Τόσο οι κάτω των 45 ετών ασφαλισμένοι, όσο και οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας, είτε είναι μισθωτοί είτε αυτοαπασχολούμενοι, σύμφωνα και με σχετική σύσταση της ΕΕ, θα εγγράφονται αυτόματα σε κεφαλαιοποιητικούς συνταξιοδοτικούς φορείς του 2^{ου} πυλώνα, με ενιαίους κανόνες^[1] και εποπτεία. Θα έχουν όμως, μετά πάροδο δύο ετών, δικαίωμα μεταφοράς και διαχείρισης των υποχρεωτικών ασφαλιστικών αποθεματικών τους σε όποιο ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα της δικής τους επιλογής (και όχι του εργοδότη τους ή του επαγγελματικού φορέα στον οποίο ανήκουν), στον 2^ο και στον 3^ο πυλώνα (auto-enrollment με opt-out), κάτω από συνθήκες πλήρους διαχειριστικής ασφάλειας και διαφάνειας.

Η αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος που προτείνουμε προϋποθέτει στοιχειώδη οικονομική παιδεία και άσκηση ατομικής ευθύνης των ασφαλισμένων ώστε να επιλέγουν τους διαχειριστές που εξασφαλίζουν τις μέγιστες αποδόσεις για κάθε δεδομένο επίπεδο κινδύνου του χαρτοφυλακίου τους. Το ύψος των υποχρεωτικών εισφορών των ασφαλισμένων κάτω των 45 ετών θα πρέπει να οριστεί ύστερα από διαπραγμάτευση με τους κοινωνικούς εταίρους, με αφετηρία τις εισφορές 26% που ισχύουν σήμερα, και διαχωρίζονται σε 20% για κύρια σύνταξη και 6% για επικουρική. Αυτός ο διαχωρισμός θα παύσει να ισχύει στο σύστημα που προτείνουμε, καθώς οι νέοι ασφαλισμένοι θα εισπράττουν μία και μοναδική ανταποδοτική σύνταξη, πέρα από την εθνική σύνταξη που θα συνεχίσει να υπάρχει ως έχει, δηλ. με αμιγώς κρατική χρηματοδότηση, χωρίς υποχρέωση καταβολής εισφορών.

Αν αυτό συμβεί άμεσα, οι εισφορές στο κρατικό διανεμητικό σύστημα θα έχουν μηδενιστεί το 2050. Όταν δε οι εργαζόμενοι άνω των 45 ετών σήμερα συνταξιοδοτηθούν, θα λειτουργούν παράλληλα : πρώτον, το δημόσιο προνοιακό σύστημα (συμπεριλαμβανομένης της εθνικής σύνταξης), χρηματοδοτούμενο αποκλειστικά από τον κρατικό προϋπολογισμό, και δεύτερον,

το κεφαλαιοποιητικό σύστημα με βάση τις υποχρεωτικές συνταξιοδοτικές εισφορές και τις προαιρετικές ασφαλιστικές αποταμιεύσεις των εργαζομένων στον 2^ο και 3^ο πυλώνα. Αν εφαρμοστεί πλήρως το προτεινόμενο σύστημα, και οι οικονομικές πολιτικές της τελευταίας τριετίας συνεχιστούν, η δαπάνη για κρατικές συντάξεις θα έχει μειωθεί από 13,7% το 2025 σε 8% του ΑΕΠ ή χαμηλότερα στα μέσα της δεκαετίας του 2050.

Η μεταρρύθμιση συνεπάγεται για το δημόσιο επιπλέον δαπάνη περίπου €5 δις στον πρώτο χρόνο εφαρμογής της και €36 δις σωρευτικά – κόστος που έχει υπολογισθεί αναλυτικά βάσει 10 πινάκων, οι οποίοι είναι στη διάθεση όποιου θα ενδιαφερόταν να λάβει το πλήρες κείμενο της μελέτης μας. Το κόστος αυτό μπορεί να χρηματοδοτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τα συσσωρευμένα κεφάλαια στο Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών (ΑΚΑΓΕ, που ανέρχονταν σε 21,9 δις ευρώ στο τέλος του 2025 και που δεν θα χρειάζονται πλέον μετά τη μετάβαση σε βιώσιμο ασφαλιστικό σύστημα), καθώς και από κέρδη από την μελλοντική εξόρυξη υδρογονανθράκων στο Ιόνιο και νότια της Κρήτης

Διευκρινίζεται ότι στην ουσία κατά τη μεταβατική περίοδο το προτεινόμενο σύστημα αποτελείται από τρεις πυλώνες. Ο πρώτος πυλώνας θα εξακολουθήσει να βασίζεται σε δημόσια δαπάνη και διαχείριση με βάση τις εισφορές των εργαζομένων άνω των 45 ετών και συμπληρωματική δημόσια δαπάνη από τον προϋπολογισμό. Όταν η μεταρρύθμιση ωριμάσει στα μέσα της δεκαετίας του 2050, ο πρώτος πυλώνας θα καλύπτει μόνο την εθνική σύνταξη και τις όποιες προνοιακές συντάξεις θα χορηγεί η πολιτεία με δαπάνη μέχρι 8% του ΑΕΠ. Ο δεύτερος και ο τρίτος πυλώνας θα αποτελούνται από ιδιωτικούς φορείς (ΤΕΑ, ασφαλιστικές επιχειρήσεις, τράπεζες, και άλλοι χρηματοπιστωτικοί φορείς), αλλά και από δημόσιους, όπως είναι το ΤΕΚΑ, οι οποίοι θα λειτουργούν με βάση τις υποχρεωτικές ασφαλιστικές εισφορές και τις προαιρετικές ασφαλιστικές αποταμιεύσεις των εργαζομένων.

Η μεταρρύθμιση που προτείνουμε μπορεί να διαχωρισθεί σε δύο φάσεις: η Α' φάση υπολογίζεται ότι θα διαρκέσει από την έναρξή της για μία εικοσιπενταετία περίπου, στο τέλος της οποίας οι εισφορές των εργαζομένων που θα παραμείνουν στον πρώτο πυλώνα θα έχουν μηδενισθεί. Τα έσοδα του πρώτου πυλώνα θα υποστούν κατά τα πρώτο έτος μία απότομη μείωση ως ποσοστό του ΑΕΠ και στη συνέχεια μία βραδύτερη προοδευτική μείωση μέχρι το τέλος της 25ετίας, ανάλογα με τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας, τις μεταβολές του ΑΕΠ και τις δημογραφικές εξελίξεις. Η Β' φάση θα διαρκέσει για μία ακόμη δεκαετία, στο τέλος της οποίας – όπως προαναφέρθηκε – η δαπάνη για κρατικές συντάξεις υπολογίζεται ότι θα έχει σταθεροποιηθεί σε 8% του ΑΕΠ ή χαμηλότερα (από 13,7% σήμερα). Στη συνέχεια, η δυναμική της προτεινόμενης μεταρρύθμισης μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω μείωση της δημόσιας συνταξιοδοτικής δαπάνης σε ποσοστό 4% του ΑΕΠ, όπως συμβαίνει σήμερα σε χώρες όπως η

Αυστραλία και η Ιρλανδία, που προχώρησαν ήδη από τη δεκαετία του 1980 σε ανάλογη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού τους συστήματος.

Η παραπάνω βασική μεταρρυθμιστική πρόταση του συνταξιοδοτικού συστήματος πρέπει να συνδυασθεί με στοχευμένες παρεμβάσεις αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος, με συνεκτική , μακροπρόθεσμη στρατηγική για την οικονομική μετανάστευση, με εισαγωγή κατάλληλης χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης και στις τρεις εκπαιδευτικές βαθμίδες και με εκτεταμένες καμπάνιες ενημέρωσης των Ελλήνων πολιτών.

**Ο Γιώργος Μπήτρος είναι ομότιμος καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, συγγραφέας του βιβλίου «Συνταξιοδοτικό: Το πρόβλημα και η Λύση» (εκδ. Επίκεντρο) και μέλος του ΔΣ του Ινστιτούτου Δημοσιονομικών και Οικονομικών Μελετών (ΙΔΟΜ). Η Μιράντα Ξαφά είναι πρώην στέλεχος ΔΝΤ, ερευνήτρια CIGI και μέλος του ΔΣ του ΙΔΟΜ.*

[1] Όσον αφορά την κεφαλαιακή επάρκεια, τις υποχρεώσεις ενημέρωσης, και τους όρους λήψης συνταξιοδοτικής παροχής.